

Vääriselupaikades kahjustuste ja kaitseväärtuste hindamise juhend

Juhendi eesmärgiks on sätestada töökorraldus RMK-s, et hinnata vääriselupaikade (edaspidi VEP) ja VEP tunnustele vastava ala kaitseväärtuse seisundit looduslike häiringutest või ebaseaduslikust raieist tingitud kahjustustest lähtuvalt. Lisaks on juhendis sätestatud põhimõtted, kuidas hinnatakse külgnevate raiete mõju VEP-dele.

I. LOODUSLIKE HÄIRINGUTE JA EBASEADUSLIKU RAIE MÕJU HINDAMINE

1.1 Metsakahjustuse VEP-s või VEP-tunnusele vastaval alal tuvastab RMK looduskaitseosakonna (LKO) bioloogilise mitmekesisuse spetsialist RMK aruandekeskuse [metsakahjustuste aruandest 3.1.6.7](#). Bioloogilise mitmekesisuse spetsialist kontrollib metsakahjustuste esinemist vastava aruande põhjal üks kord kalendriaastas (aprillis).

1.2 Bioloogilise mitmekesisuse spetsialist salvestab VEP-i metsakahjustuste aruande DHS-i sarja 3-6.3 „Looduskaitseliste seirete aruanded“.

1.2.1 Oluliselt kahjustatuks loetakse VEP-d, mille kohta on aruande aluseks olevas päringus täidetud järgmised tingimused:

- Perioodi algus: 1. jaanuar
- Perioodi lõpp: 31. detsember
- Puistu hukkunud: jah
- Oluline kahjustus: jah
- Kahjustatud rinne: 1
- Maaomand: RMK
- VEP: jah

Päringu järgselt valida tabelist metsakahjustuse põhjus „torm“ ja perioodil lisandunud.

1.2.2 Oluliselt kahjustatud VEP-de kohta saadab bioloogilise mitmekesisuse spetsialist aruande DHS-i viite LKO vastava piirkonna looduskaitse spetsialistile, näidates ära kahjustatud alad.

1.2.3 LKO looduskaitse spetsialist inventeerib 30 päeva jooksul kahjustatud ala kehtiva meetodika kohaselt ja hindab selle põhjal, kas väärtused on säilinud või hävinud.

1.2.3.1. Kui väärtused on säilinud, siis käitub looduskaitse spetsialist vastavalt juhendi punktile 1.4.2 (VEP) või 1.4.3 (VEP tunnustele vastav ala).

1.2.3.2 Kui väärtused on hävinud, siis käitub looduskaitse spetsialist vastavalt juhendi punktile 1.4.5 (VEP) või 1.4.6 (VEP tunnustele vastav ala).

1.3 Ebaseadusliku raie tuvastamise järgselt VEP-s või VEP-tunnusele vastaval alal saadab RMK metsaülem bioloogilise mitmekesisuse spetsialistile DHS-i viite Keskkonnainspeksiioonile saadetud avaldusest.

1.4 DHS-i viite saamisel määrab bioloogilise mitmekesisuse spetsialist vastava piirkonna looduskaitse spetsialisti DHS-is seisukoha andjaks, tähtajaga 30 kalendripäeva.

1.4.1 Looduskaitse spetsialist inventeerib kahjustatud ala kehtiva meetodika kohaselt, hindab selle põhjal, kas väärtused on säilinud või hävinud ja salvestab DHS-i metsaülemalt saadud avalduse juurde oma seisukoha.

1.4.2 Säilinud või hävinud väärtustega VEPi kohta edastab looduskaitse spetsialist DHS-st VEP ekspertiisi välitöölehe ja vajadusel korrigeeritud VEPi piirikirjelduse Keskkonnaametile ja teeb ettepaneku muudatuste sisseviimiseks Keskkonnaregistris.

1.4.3 Säilinud või hävinud väärtustega VEP-tunnusega ala kohta edastab looduskaitse spetsialist DHS-st VEP ekspertiisi välitöölehe ja vajadusel korrigeeritud piirikirjelduse Keskkonnaagentuurile (KAUR) ja teeb ettepaneku muudatuste sisseviimiseks Keskkonnaregistris.

1.4.4 Looduskaitse spetsialist salvestab DHS-i Keskkonnaametilt või KAUR-ilt laekunud vastuse VEP või VEP tunnustele vastava ala muudatuste sisseviimise kohta Keskkonnaregistrisse ja edastab DHS-i viite metsakorraldusosakonna juhatajale, bioloogilise mitmekesisuse spetsialistile, asukohajärgsele metsaülemale ja regioonijuhile.

1.4.5 Metsakorraldusosakonna juhataja korraldab, et eraldise piirid viiakse vastavusse muutunud VEP-i või VEP tunnustega ala piiridega ning uuendatakse vajadusel nii VEP-i kui sellega piirnevate alade kirjeldused.

1.5 Bioloogilise mitmekesisuse spetsialist teeb korra kalendriaastas (detsembris) päringu registrist kustutatud VEP-de ja VEP tunnustega alade kohta ja salvestab info "Kõrge kaitseväärtusega metsade seire" aruandes DHS-i sarjas 3-6.3 „Looduskaitsete seirete aruanded“.

1.6 Bioloogilise mitmekesisuse spetsialist esitab VEP-de arvus ja pindalas (sh uute ja kustutatud VEPide arv ja pindala) toimunud muudatused iga-aastaselt RMK kõrge kaitseväärtusega metsade seire aruandes.

II KÜLGNEVATE RAIETE MÕJU HINDAMINE

2.1 Bioloogilise mitmekesisuse spetsialist viib läbi VEP-ga külgneva raietegevuse ja sellega kaasneva tuulekahjustuse mõju hindamise VEP-le ja koostab hindamise aruanded.

2.2 Bioloogilise mitmekesisuse spetsialist analüüsib iga kolme aasta tagant kui palju RMK valduses olevatel maaüksustel asuvatest VEP-dest on raietegevusest mõjutatud ning selle põhjal annab hinnangu, kas raiete mõju on oluline.

2.3 Hindamisel lähtutakse järgmistest eeldustest:

2.3.1 servamõju VEP-dele tekitavad uuendusraied ja raadamised;

2.3.2 ulatuslikud tormikahjud likvideeritakse lageraietega;

2.3.3 servaefekti negatiivne mõju kestab kuni külgnev mets saavutab latimetsa arenguklassi;

2.3.4 servaefekti mõju suhtes on vähemtundlikud männienamusega vääriselupaigad.

2.4 VEP-ga külgneva raietegevuse ja sellega kaasneva tormikahjustuse mõju hindamiseks kirjeldatakse VEP-ga külgneva uuendusraie ja raadamise ulatus.

2.5 Hindamisel kasutatakse järgmisi andmetabeleid:

2.5.1 Keskkonnaregistri VEP ja VEP tunnusega alade andmed;

2.5.2 RMK GIS eraldiste kihi need eraldised, mille CV-s on märgitud uuendusraie või raadamine.

2.6 Hinnang toob välja külgneva raietegevuse poolt oluliselt mõjutatud VEP-de hulga, mõjutuste dünaamika ja võimalusel põhjused.

3. HINDAMISTOIMINGUD

3.1 Mõju raietegevusest hinnatakse kõigi vähemalt 50% ulatuses RMK valduses olevatel maaüksustel (aluseks maakatastri andmed) olevate VEP ja VEP tunnustele vastavatest alade (aluseks Keskkonnaregistri andmed) puhul.

3.2 VEP loetakse raiest oluliselt mõjutatuks, kui selle välispiir külgneb uuendusraie või raadamisega:

3.2.1 männi enamusega VEPi puhul vähemalt 50% ulatuses:

- 11012. Loo-männikud ja männi segametsad
- 11112. Nõmme-männikud ja männi segametsad
- 11212. Palu-männikud ja männi segametsad
- 11312. Laane-männikud ja männi segametsad
- 11412. Sürja-männikud ja männi segametsad
- 11512. Salu-männikud ja männi segametsad
- 1175. Soostunud männikud ja männi segametsad
- 1182. Rabastunud männikud ja kaasikud
- 1192. Madalsoo-männikud ja kaasikud
- 1211. Siirdesoo-männikud ja kaasikud
- 1221. Raba-männikud ja kaasikud
- 1234. Kõdusoo-männikud ja kaasikud

3.2.2 muude VEPide puhul vähemalt 30% ulatuses.

3.3 Raiete mõju VEP-dele loetakse oluliseks kui raietest on oluliselt mõjutatud enam kui 10% RMK valduses olevatel maaüksustel asuvatest VEP-dest.

3.4 Mõju hindamiseks peab päringust selguma:

- millises ulatuses külgneb VEPi välispiir metsamaa (MT ja MV) kõlvikuga maal arenguklassidega A, S, N;
- Millises ulatuses külgneb VEP välispiir raadamisega, millega kaasneb kõlviku muutus ja mille tulemusena külgneval ala muutub maakasutusviis.

3.5 Päringu läbiviimiseks on vaja luua järgmised andmekihid:

3.5.1 RMK valduses olevatel maaüksustel keskkonnaregistri vääriselupaikade ja vääriselupaiga tunnusega alade kihtide põhjal koostatud 10-meetrise puhvriga VEP kiht (puhver luuakse iga VEPi kohta eraldi);

3.5.2 uuendusraiate ja raadamiste poolt oluliselt mõjutatud VEP-de leidmiseks lõigatakse 10-meetrise puhvriga VEP-i kihti metsamaa (MT ja MV) kõlviku ja A, S, N arenguklassis olevate eraldistega, samuti raadamise kihtidega.

4. ARUANNE

4.1 Aruanne on eraldise täpsusega ja koosneb järgmistest väljadest:

1. VEP kood
2. VEP tüüp
3. VEPi põhitüübid
4. VEPi majandamine

6. Raiest oluliselt mõjutatud VEPid (põhineb detailpääringu koostamise eelduste punktil 2)
7. VEPi perimeetri pikkus (m)
8. VEPi pindala (ha)
9. VEP osakaal eraldises (%)
10. VEPi andmete viimane muutmine (kuupäev)
11. Kaitserežiim
12. Katastriüksuse tunnus
13. Maakond
14. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud kvartali nr
15. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud eraldise nr
16. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud eraldise peapuuliik
17. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud eraldise peapuuliigi vanus
18. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud eraldise kasvukohatüüp
19. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud arenguklass
20. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud eraldise küpsusvanus
21. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud eraldise metsakategooria
22. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud eraldise pindala (ha)
23. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud eraldise kõlvik
24. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud eraldise takseerimiseaeg
25. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud eraldise kahjustused
26. Eraldisest VEPi pind (ha)
27. Eraldisest VEPi osakaal (%)
28. Raiest mõjutatud VEP puhvri külje eraldise põhine pikkus.
29. Raiest mõjutatud VEP puhvri külje eraldise põhine osakaal.

4.2 Aruandes on kokkuvõtte, milles on esitatud oluliselt raietest mõjutatud vääriselupaikade arv ja nende pindala ning osakaal kogu valimist.

4.3 Bioloogilise mitmekesisuse spetsialist salvestab hindamise aruande DHS-i sarja 3-6.3 „Looduskaitsete seirete aruanded“ ja saadab DHS-i viite RMK looduskaitseosakonna juhatajale.

4.4 Juhul kui külgneva raietegevuse ja tormikahjustuste poolt on oluliselt mõjutatud üle 10% RMK valduses olevatel maaüksustel asuvatest VEP-dest esitab RMK looduskaitseosakonna juhataja juhatusele ettepaneku leevendavate meetmete rakendamiseks raiete planeerimisel VEP-ga külgnevates metsades.